

czyli również czynnie w życiu publicznym kraju. Pacanów **utracił** swoje przywileje oraz **prawa miejskie w 1869 r.** w wyniku „uporządkowania” przez administrację rosyjską statusu małych miasteczek, które aktywnie wspomagały powstanie styczniowe.

Kościół parafialny pw. Św. Marcina:

Kościół stoi w miejscu nie istniejącego już drewnianego kościółka konsekrowanego w I poł. XII w. **Wybudowany w XIII w.** był wielokrotnie przebudowywany. Doszczętnie został zniszczony i spustoszony w XVIII w., a odbudowano go dopiero pod koniec XIX w. i **ponownie konsekrowano w 1895 r.** W czasie II wojny światowej świątynia została zrujnowana i w latach powojennych ponownie odbudowana. Najstarszą częścią odbudowanego kościoła jest nawa główna **ołtarza św. Anny** oraz **wieża z 1600 r.** W tym roku 2009 kościół zostanie **podniesiony do rangi Bazyliki Mniejszej.**

Europejskie Centrum Bajki:

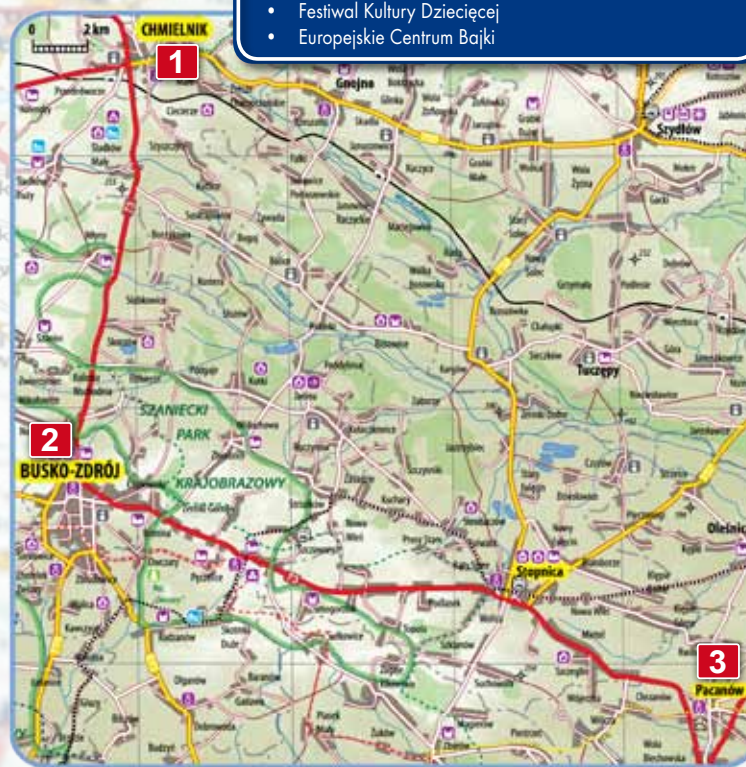
Największą sławę miastu przyniósł jednak brodaty mieszkaniec Pacanowa – sławny w całym kraju **Koziołek Matołek**, który narodził się **pod piórem Kornela Makuszyńskiego.** To pod jego patronatem już od kilku lat organizowane jest **wielkie święto dzieci – Festiwal Kultury Dziecięcej**, który co roku przyciąga do Pacanowa **tysiące dzieci i dorosłych.** Na **początku 2010 r.** zostanie **otwarte Europejskie Centrum Bajki**, miejsce, w którym urzeczywistnią się dziecięce bajkowe marzenia.

Festiwal Kultury Dziecięcej w Pacanowie

WARTO ZOBACZYĆ:

- 1 Chmielnik**
 - zaprasza na Spotkania z Kulturą Żydowską
- 2 Busko-Zdrój**
 - jedno z piękniejszych polskich uzdrowisk:
 - Park Zdrojowy – ponad 4,5 tysiąca różnych gatunków drzew, których cień zapewni udany wypoczynek i relaks
 - liczne Sanatoria i Domy Uzdrowiskowe
 - pijalnia wód w Parku Zdrojowym
- 3 Pacanów**
 - Europejska Stolica Bajek, do której dzieci i dorośli zaprasza legendarny Koziołek Matołek:
 - kościół pw. św. Marcina
 - Festiwal Kultury Dziecięcej
 - Europejskie Centrum Bajki

Autorzy zdjęć: Anna Drzewiecka, Krzysztof Pęczalski, Archiwum Europejskiego Centrum Bajki w Pacanowie, Archiwum Gminnego Centrum Kultury w Chmielniku

Tekst: Kazimierz Micorek, redakcja tekstu: Agencja Planet PR

Wydawca: Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Świętokrzyskiego, ul. Ściegiennego 2, 25-033 Kielce, tel. 041 361 80 57
www.rot.swietokrzyskie.travel

PROGRAM REGIONALNY
NAKŁADOWA STRATEGIA ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Wydawnictwo współfinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego dla rozwoju województwa świętokrzyskiego.

Relaksująca podróż w czasie w towarzystwie Koziołka Matołka

Busko-Zdrój

Busko-Zdrój

PRZYSTANEK ŚWIĘTOKRZYSKIE

INFO ADRESY

Chmielnik: www.chmielnik.com	Muzeum Ziemi Buskiej ul. Mickiewicza 7, 28-100 Busko-Zdrój tel./fax +48 41 370 81 42
Punkt Informacji Turystycznej w Chmielniku Gminne Centrum Informacji ul. 13 Stycznia 17 26-020 Chmielnik tel. +48 41 354 47 26 www.chmielnik.com www.chmielnik.infocentrum.com.pl	Buskie Samorządowe Centrum Kultury ul. Mickiewicza 22, 28-100 Busko-Zdrój tel. +48 41 378 23 19 www.bsck.busko.pl
Synagoga z 1638 r. ul. Wspólna, 26-020 Chmielnik	Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. ul. Rzewuskiego 1, 28-100 Busko-Zdrój tel. +48 41 370 32 00, tel./fax +48 41 378 41 54 www.uzdrowiskobusko.pl
Cmentarz żydowski z 1820 r. ul. Mrucza, 26-020 Chmielnik	Synagoga z 1927 r. (obecnie sklep) ul. Partyzantów, 28-100 Busko-Zdrój
Busko-Zdrój: Centrum Informacji Turystycznej w Busku-Zdroju Buskie Samorządowe Centrum Kultury ul. Mickiewicza 22, 28-100 Busko-Zdrój tel. +48 41 370 10 228 www.bsck.busko.pl	Pacanów: Punkt Informacji Turystycznej w Pacanowie (otwarcie początek 2010r.) Europejskie Centrum Bajki im. Koziołka Matołka w Pacanowie ul. Szkolna, 28-133 Pacanów tel. +48 41 376 50 88 www.ecb.pacanow.eu

1 Chmielnik

Pierwsze wzmianki na temat Chmielnika pojawiły się już w 1241 r., kiedy to stoczona została tu bitwa pomiędzy wojskami tatarskimi a małopolskimi. Wynik bitwy był niestety niekorzystny dla Polaków. Fakt ten nie wpłynął jednak negatywnie na rozwój miejscowości, która w kolejnych latach rozwijała się dość intensywnie i stała się własnością Jana Oleśnickiego. Dzięki jego staraniom w 1551 r. Chmielnik z nadania króla Zygmunta Augusta otrzymał prawa miejskie.

W tym czasie, czyli w XVI i XVII w., Chmielnik jest ważnym ośrodkiem kalwinizmu. Wraz z rozwojem miasta, w XVII w. przybywa na te tereny coraz więcej ludności żydowskiej.

W 1630 roku Krzysztof Gołuchowski, dziedzic Chmielnika, wydał przywilej zezwalający Żydom na zamieszkanie, budowę Bożnicy, szkoły i na handel. Przyczyniło się to do dalszego szybkiego rozwoju ekonomicznego miasta. W 1638 r. zbudowano Synagogę, której mury zachowały się do dzisiaj, a ich wielkość świadczy o ilości mieszkańców żydowskich i ich znaczeniu w społeczności miasteczka.

W XVIII w. Chmielnik stał się miastem królewskim, gdyż został przekazany w darze od Rzeczypospolitej królówi Zygmuntowi Augustowi.

Po III rozbiorze Polski miasto znalazło się w zaborze austriackim, potem zostało włączone do Księstwa Warszawskiego, a następnie do Królestwa Polskiego i w czasie tym stało się największym miastem regionu.

Przed wybuchem wojny miasto tętniło życiem i było ważnym ośrodkiem handlu, przede wszystkim dzięki Żydom, którzy w tym czasie stanowili prawie 2/3 mieszkańców miasta.

Obecnie, już od kilku lat organizowane są w Chmielniku Spotkania z Kulturą Żydowską. Impreza ta z roku na rok przyciąga coraz większe rzesze zainteresowanych i organizowana jest z coraz większym rozmachem.

Odwiedzając Chmielnik, poza murami starej Synagogi, warto zobaczyć parafialny kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, pochodzący z XVIII w. oraz późnobarokowy kościółek pw. Świętej Trójcy z począt-

Spotkania z Kulturą Żydowską w Chmielniku

2 Busko-Zdrój

ków XVI w.

Początki miejscowości sięgają XII w., kiedy wokół wybudowanego ok. 1166 roku kościoła św. Leonarda powstała pierwsza osada. Około roku 1180, właściciel Buska, sławny rycerz Dzierżko (Dersław), funduje kościół i klasztor, do którego sprowadza zakonice reguły św. Norberta. W testamencie zapisuje swój majątek: wieś Busko i kilka okolicznych wsi klasztorowi. Po jego śmierci w 1241 r., stają się one własnością klasztoru norbertanek.

W 1287 r. Leszek Czarny nadaje osadzie prawa miejskie. Powstaje wtedy rynek oraz mieszczkańskie domy wokół niego. Największy rozkwit miasta miał miejsce pomiędzy XV a XVII wiekiem. W czasie tym poza leczniczymi solankami Busko słynie przede wszystkim z produkcji sukna. Powstaje wtedy wiele cechów rzemieślniczych, liczne sklepy oraz łaźnia. Przywileje otrzymywane z rąk kolejnych władców oraz gospodarność mieszczan przyczyniły się do rozwoju miasta.

W 1820 r. miasto dotyka wielka tragedia – w czasie pożaru spłonęła bowiem prawie cała miejscowość wraz z dobytkiem jej mieszkańców. Z pomocą pospieszył ówczesny dzierżawca Buska - Feliks Rzewuski. Podczas odbudowy miasta w 1828 r. założył on pierwsze uzdrowisko, wykorzystując lecznicze właściwości buskich solanek.

Pierwsza wzmianka na ich temat pojawiła się w 1252 r., kiedy to Bolesław Wstydlivy nadaje klasztorowi przywilej handlowy zezwalający na eksploatację miejscowych pokładów solanki. Już od dawna miejscowa ludność przekonywała się o dobroczynnym wpływie miejscowej wody. Wierzący leczyli solanką nie tylko swoje trudno gojące się rany i owrzodzenia lecz także chore zwierzęta domowe. Od 1808 r. dr Winterfeld z Pińczowa przeprowadzał badania nad leczniczymi właściwościami wód. Wyniki badań potwierdziły ich ogromne zalety i przydatność w leczeniu różnych schorzeń. Do Buska zaczęli przyjeżdżać pierwsi „goście kąpielowi”.

Przy poparciu ówczesnych władz Rzewuski zakłada spółkę, która angażuje znanego architekta Henryka Marconiego aby wznosił łaźni z 66 wan-

Kościół pw. św. Leonarda w Busku-Zdroju

nam. To właśnie wokół nich rozwinął się buski kurort. W kolejnych latach do zwiększenia liczby kuracjuszy w Busku, które było jednym z najpopularniejszych uzdrowisk na ziemiach polskich, przyczyniła się budowa linii kolejowej łączącej Dęblin z Zagłębiem Dąbrowskim. Dalsza rozbudowa uzdrowiska trwała w okresie międzywojennym. Z inicjatywy dr. Szymona Starkiewicza powstało sanatorium dla dzieci – „Górka”. Po II wojnie światowej Busko-Zdrój rozwija się intensywnie, powstają coraz to nowe sanatoria, a miejscowość staje się jednym z najważniejszych uzdrowisk w kraju, zajmującym się leczeniem schorzeń układu krążenia, narządów ruchu, schorzeń reumatycznych, ortopedycznych, neurologicznych oraz dermatologicznych, a także dziecięcego porażenia mózgowego. Zakres zabiegów leczniczych oraz ich jakość w buskich sanatoriach jest bardzo wysoki i opiera się nie tylko na wykorzystaniu właściwości leczniczych buskich wód siarczano – słonych czy solanki jodobromowej. Z roku na rok sanatoria i uzdrowiska poszerzają swą ofertę o nowoczesne zabiegi pielęgnacyjne oraz SPA.

Park Zdrojowy:

Żałożenia architektoniczne pięknego Parku Zdrojowego przygotował w XIX w. Henryk Marconi, natomiast zielenią wypełnił go ogrodnik Ignacy Hanusz. Wyróżnić w nim można trzy główne części – ogród łaźniowski, Aleję Mickiewicza łączącą ogród z rynkiem oraz skwer miejski z fontanną na Placu Zwycięstwa. Ogród ma powierzchnię 16 ha i rośnie w nim ponad 4,5 tysiąca różnych gatunków drzew. W centralnym punkcie parku znajduje się piękny klasycystyczny budynek „Łazienek” - najstarszego Sanatorium w Busku, którego projekt przygotował Henryk Marconi. Obecnie znajduje się tu pijalnia wód oraz Sanatorium „Marconi”. W Parku Zdrojowym skupia się całe życie kulturalne uzdrowiska. Znajduje się w nim muszla koncertowa, liczne kawiarnie i restauracje, a w Sali Koncertowej często odbywają się koncerty zespołów muzycznych z kraju i ze świata oraz występy Salonowej Orkiestry Zdrojowej. Na wzniesieniu parkowym stoi neogotycka kaplica zdrojowa z 1888 roku, z obrazem św. Anny – patronki uzdrowiska. Spacerując parkowymi alejkami zobaczyć można wiele pięknych willi, w których znajdują się sanatoria i domy uzdrowiskowe m.in. wille Bagatela, Sanato, Słowacki, Oblęgorek, Ormuzd, Zielona, Bristol.

3 Pacanów

Najstarszym dokumentem potwierdzającym istnienie osady i okolicznych wsi jest akt erekcyjny kościoła pod wezwaniem św. Marcina w Pacanowie, pochodzący z lat 1110 - 1117 wydany przez biskupa Maura. Ok. 1279 r. Pacanów otrzymał z rąk Bolesława Wstydliviego prawa miejskie. Miasto w XV i XVI w. intensywnie się rozwijało, skupiając rzemieślników trudniących się przed wszystkim rękodzielnictwem spożywczym oraz szcycąc się wieloma przedstawicielami stanu duchownego, którzy w hierarchii kościelnej zajmowali wysokie stanowiska. Wielu zamożnych mieszkańców Pacanowa uczest-

Kościół NMP w Chmielniku